

משנה א

אָמַר לָהֶם הַמְּמוֹנָה, בִּרְכוּ בִּרְכָּה אַחַת, וְהֵן בִּרְכוּ. קִרְאוּ
עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרִים, שְׁמַע, וְהָיָה אִם שָׁמַעַ, וַיֹּאמְרוּ. בִּרְכוּ אֶת
הָעָם שֶׁלֹּשׁ בִּרְכוּת, אֶמֶת וַיֵּצִיב, וְעֲבוּדָה, וּבִרְכַּת כְּהָנִים.
וּבִשְׁשֶׁת מוֹסִיפִין בִּרְכָּה אַחַת לַמְּשֻׁמָּר הַיּוֹצֵא:

לאחר שהכהנים באו ללשכת הגזית^א, אמר להם הממונה, אמר
הממונה על הפייסות^ב לכהנים: בִּרְכוּ בִּרְכָּה אַחַת, תברכו ברכה
אחת, היא ברכת 'אהבת עולם', וְהֵן בִּרְכוּ, והכהנים אמרו את
ברכת אהבת עולם^ג.

✧ באר התמיד ✧

א. כמו שכתוב בסוף הפרק הקודם, שבאו הכהנים ללשכת הגזית. כתב התפארת ישראל (סוף
פרק ד) וז"ל: והקשה רבינו באר שבע למה לא קראו קריאת שמע בעזרה, ונראה לפי עניות דעתי
משום דאחר הקריאת שמע התפללו מיד כריש פרק ה', ובגזית שעוסקים שם בתורה, בטוח טפי
שתקובל תפלתם שיתפללו קודם שיקמירו ויקריבו הקרבנות, דבמקום רנה שם תהא תפלה,
ואוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב [כברכות ד"ח א' ומגילה כ"ח א'] להכי קרא גם קריאת
שמע שם וכו'.

ב. תפארת ישראל. וראה בתחילת פרק ג'.

ג. גמרא ברכות י"א: רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

קראו עשרת הדברים, קראו את עשרת הדברות, ואחר כך קראו את שלש הפרשיות של קריאת שמע, שהם 'שמע ישראל', ו'יהיה אם שמע', ו'יאמר'.

ואחר כך, ברכו את העם שלש ברכות, כי הברכות דלהלן הם כולם תפילות על ישראל. ואלו הם שלש הברכות שאמרו:

א. ברכת אמת ויציב.

ב. ועבודה, רצה. בגלל העבודה שעשו מברכים אחריה, ואומרים בנוסח הזה: 'רצה ה' אלהינו עבודת עמך ישראל ואישי ישראל ותפלתם תקבל ברצון, ותחי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך, ברוך אתה ה' שאותך לבדך ביראה נעבוד'.

ג. וברכת פהנים. אומרים: 'אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת בתורה' וכו'. ואומרים את הפסוקים 'ברכך', 'יאר', 'ישא'. ואומרים 'שים שלום טובה וברכה' וכו', עד 'המברך את עמו ישראל בשלום'.

באר התמיד

ואחר שהאיר היום וזרחה השמש, אומרים ברכת יוצר אור. וסדר הברכות אינו מעכב (רמב"ם. רע"ב).

ד. ברמב"ם וז"ל: ומה שאמרו קראו עשרת הדברות בכל יום, לפי שהם עיקר הדת וראשיתו. וכבר אמרו בגבולים בקשו לומר כן אלא שכבר בטלום מפני תרעומת המינין, ולא באר הבבלי מה היא תרעומת המינין, אלא שנתבאר בתחלת ברכות בירושלמי ואמרו בדין היה שקורין עשרת הדברות בכל יום ויום, אלא מפני מה אין קורין אותם, מפני המינין, שלא יהיו אומרים אלו לבדם ניתנו למשה מסיני, וכבר אמרנו זה בהלכות ירושלמי שחברנו.

ה. רמב"ם.

ו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

ז. רש"י ברכות י"א:

ח. רש"י ברכות י"א: תפארת ישראל. ויש אומרים שסיימו: ברוך אתה ה' המקבל עבודת עמו ישראל ברצון (שם).

ט. תפארת ישראל.

ואין נושאים כפיהם עכשיו, אלא אומרים את הפסוקים בלי נשיאת כפיים. ורק יותר מאוחר יהיה ברכת כהנים על מעלות האולם.

ובשבת, שבשבת הוא זמן התחלפות המשמרות, שבכל שבת נכנס משמר לעבודה ויוצא המשמר שעבר^א. ^[א] מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא. בשבת מוסיפים המשמר היוצא ומתפללים על המשמר הנכנס בנוסח הזה: 'מי ששיכן את שמו בבית הזה, הוא ישכין ביניכם אהבה ואחווה ושלוש וריעות'^ב.

^[ב] הטעם שמברכים ברכה זו, כי יתכן שיהיה מחלוקת על העבודה בדברים שאין בהם פיים^ג, וביותר יש לחשוש לזה במשמר שהתחדש, וכבר עשרים וארבע שבועות שלא עבדו, ולא היו רגילים בעבודה^ד.

באר התמיד

י. תוס' ברכות י"א: תפארת ישראל. כתב רש"י (ברכות יא): וז"ל: ובשאר תפלה לא היה להם פנאי, ואף זמן קריאת שמע לא הגיע, כדאמר במסכת יומא (לז): הקורא את שמע עם אנשי משמר ועם אנשי מעמד לא יצא, לפי שאנשי משמר מקדימין וכו'.

יא. רע"ב. וכדאיתא בסוכה נ"ו:

יב. גמרא ברכות י"א: רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

יג. הון עשיר ועי"ש.

יד. תפארת ישראל ועי"ש.

❧ וזה סידורו ❧

אֶהְבֶּת עוֹלָם (אֶהְבֶּה רַבָּה) אֶהְבֶּתְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, חֲמֵלָה גְדוֹלָה וַיִּתֶּרָה חֲמֵלֶת עָלֵינוּ. אָבִינוּ מִלִּפְנֵינוּ, בַּעֲבוּר שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל וּבַעֲבוּר אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבִטְחוּ בְּךָ וּתְלַמְּדֵם חֲקֵי חַיִּים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלִבָּב שָׁלֵם, בֶּן תַּחֲנוּנוֹ וּתְלַמְּדֵנוּ, אָבִינוּ אֵב הַרְחֵמֶן הַמְּרַחֵם, רַחֵם עָלֵינוּ, וְתֵן בְּלִבֵּנוּ בִּינָה לְהַבִּין, וְלֵהֲשִׁיל, לִשְׁמַע, לִלְמַד וּלְלַמֵּד, לִשְׁמֹר וּלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תְלַמּוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה: וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ וּדְבַק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ, וַיְחַד לְבַבְנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ. לְמַעַן לֹא נִבּוֹשׁ וְלֹא נִכָּלֵם וְלֹא נִפְשָׁל לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי בִשֵּׁם קֹדֶשְׁךָ הַגָּדוֹל הַגָּבוֹר וְהַנּוֹרָא בְּטַחָנוּ, נִגִּילָה וְנִשְׂמַחָה בִּישׁוּעָתְךָ, וּרְחַמֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְחֲסִדֶיךָ הַרְבִּים, אֵל יַעֲזֹבוּנוּ נֶצַח סָלָה וָעֶד: ^{טו} כִּי אֵל פּוֹעֵל יִשׁוּעוֹת אֶתָּה, וּבְנוּ בְּחֵרֶת מְכַל עִם וְלִשׁוֹן, וְקִרְבַּתְנוּ מִלִּפְנֵינוּ לִשְׁמֶךָ הַגָּדוֹל סָלָה בְּאַמֶּת בְּאַהֲבָה, לְהוֹדוֹת לָךְ וּלְיִחְדָּךְ בְּאַהֲבָה, וְלְאַהֲבָה אֶת שְׁמֶךָ. ^{יז} בְּרוּךְ ^{יח} אֶתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וָעֶד הָעוֹלָם בְּרוּךְ אֶתָּה יְהוָה הַבוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: לֹא יִהְיֶה לָּךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנֶי: לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל וְכָל

❧ באר התמיד ❧

טו. נראה שבבית המקדש לא יאמרו את התיבות: מהר והקא עלינו ברכה ושלוש מארבע כנפות כל הארץ, ושבור עלנו (על הגזים) מעל צוארנו, ותליכנו מהרה קוממיות לארצנו. ע"כ. שהרי כבר בא הגאולה השלימה. יהי רצון שנזכה במהרה בימינו אמן.

טז. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ז, שכל ברכה בבית המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם'. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ: לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבת על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי: ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי: לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקה יהוה את אשר ישא את שמו לשוא: זכור את יום השבת לקדשו: ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך: ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך: כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי על כן ברך יהוה את יום השבת ויקדשהו: כבד את אביך ואת אמך למען יארכון ימך על האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך: לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר: לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך:

שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד:

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך: והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך: ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפת בין עיניך: וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך:

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את יהוה אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם:

וְנָתַתִּי מִטֶּר אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֶה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפֶּת דְּגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ
 וַיִּצְהָרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבִהְמֶתֶךָ וְאָכְלָתָּ וּשְׂבַעְתָּ: הַשְּׁמְרוּ
 לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסָרְתֶם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
 וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יְהוָה בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא
 יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאָדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל
 הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לָכֶם: וּשְׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל
 לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת
 בֵּין עֵינֵיכֶם: וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
 וּבִשְׁעָרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
 יְהוָה לְאֲבֹתֵיכֶם לֵאמֹר לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
 וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף
 פֶּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל
 מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי
 עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל
 מִצְוֹתַי וְהָיִיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר
 הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם:

אַמֶּת וַיְצִיב, וְנִכּוֹן, וְקִיָּם, וַיִּשֶׁר, וְנֶאֱמָן, וְאַהוּב, וְחָבִיב, וְנִחְמָד,
 וְנָעִים, וְנוֹרָא, וְאֲדִיר, וּמְתוֹקָן, וּמִקְבָּל, וְטוֹב, וַיִּפֶּה, הַדָּבָר הַזֶּה
 עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. אַמֶּת, אֱלֹהֵי עוֹלָם מְלַפְּנוּ צוּר יַעֲקֹב מִגֵּן
 יִשְׁעֵנו, לְדוֹר וָדוֹר הוּא קִיָּם, וְשִׁמוֹ קִיָּם, וְכִסְאוֹ נָכוֹן, וּמַלְכוּתוֹ
 וְאַמוֹנָתוֹ לְעֵד קִיָּמָת, וּדְבָרָיו חַיִּים וְקִיָּמִים, נֶאֱמָנִים וְנִחְמָדִים לְעֵד

וְלַעוֹלָמִי עוֹלָמִים. עַל אֲבוֹתֵינוּ וְעַלֵינוּ, עַל בְּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל כָּל דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ: עַל הָרָאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דְּבַר טוֹב וְקִים לְעוֹלָם וְעַד: אֲמַת וְאַמוּנָה חֵק וְלֹא יַעֲבוֹר. אֲמַת שְׁאֵתָהּ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. מִלִּפְנֵי מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ. גּוֹאֲלֵנוּ גּוֹאֵל אֲבוֹתֵינוּ. יוֹצֵרֵנוּ צוֹר יְשׁוּעָתָנוּ. פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם הוּא שְׁמֶךָ, וְאֵין לָנוּ עוֹד אֱלֹהִים זֹלָתְךָ סֵלָה: עֲזַרְתָּ אֲבוֹתֵינוּ אֶתָּה הוּא מֵעוֹלָם, מִגֵּן וּמוֹשִׁיעַ לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, בְּרוֹם עוֹלָם מוֹשֶׁבֶךָ, וּמִשְׁפָּטֶיךָ, וְצִדְקָתְךָ עַד אֲפָסֵי אָרֶץ, אֲמַת אֲשֶׁרִי אִישׁ שִׁישְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ וְתוֹרָתְךָ וְדִבְרֶיךָ יָשִׁים עַל לִבּוֹ. אֲמַת אֶתָּה הוּא אֲדוֹן לְעַמְּךָ וּמֶלֶךְ גִּבּוֹר לְרִיב רִיבָם לְאֲבוֹת וּבָנִים, אֲמַת אֶתָּה הוּא רֹאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבְּלַעֲדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ. אֲמַת מִמַּצְרִים גָּאֵלְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, וּמִבֵּית עַבְדִּים פָּדִיתָנוּ, כָּל בְּכוֹרֵיהֶם הִרְגָתָ, וּבְכוֹרֶיךָ יִשְׂרָאֵל גָּאֵלְתָּ, וַיָּם סוֹף לָהֶם בְּקַעַת, וְזָדִים טִבַּעַת, וַיִּדִּידִם הָעֶבְרֶתָ. וַיַּכְסּוּ מִים צָרִיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא נֹתֵר. עַל זֹאת שִׁבְחוּ אֱהוֹבִים, וְרוֹמְמוּ לֵאל, וְנִתְּנוּ יְדִידִים זְמִירוֹת שִׁירֹת וְתִשְׁבָּחוֹת בְּרִכּוֹת וְהוֹדָאוֹת לְמֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיִם, רֵם וְנִשָּׂא, גָּדוֹל וְנוֹרָא, מִשְׁפִּיל גְּאִים עַדִי אָרֶץ, וּמִגְבִּיָּה שְׁפָלִים עַדִי מָרוֹם, מוֹצִיא אֲסִירִים, וּפּוֹדֶה עֲנָוִים, וְעוֹזֵר דָּלִים, וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בָּעַת שׁוֹעֵם אֱלִיוֹ. תִּהְיֶלֶת לֵאל עֲלִיוֹן גּוֹאֵלֵם, בָּרוּךְ הוּא וּמְבוֹרָךְ, מִשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה, וְאָמְרוּ כָּלֶם: מִי כִמְכָּה בָּאֱלִים יְהוָה, מִי כִמְכָּה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ, נוֹרָא תִהְלֵת עֲשֵׂה פֶלֶא. שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְחוּ גְּאֻלִּים לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל שִׁפְתֵי הַיָּם, יַחַד כָּלֶם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ: יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וְעַד: צוֹר יִשְׂרָאֵל קוֹמָה בְּעֲזָרְתָּ יִשְׂרָאֵל וּפָדָה כְּנַאֲמֶךָ יְהוּדָה וַיִּשְׂרָאֵל וְנֶאֱמַר: גָּאֵלֵנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ

קדוש ישראל. ברוך אתה יהוה אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה יהוה גאל ישראל:

רצה יהוה אלהינו עבודת עמך ישראל, ואשי ישראל ותפלתם תקבל ברצון, ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך: ברוך אתה יהוה אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה יהוה שאותך לבדך ביראה נעבד:

אלהינו ואלהי אבותינו, ברכנו בברכה המשלשת בתורה הכתובה על ידי משה עבדך, האמורה מפי אהרן ובניו כהנים עם קדושיך, כאמור: יברכך יהוה וישמרך: יאר יהוה פניו אליך ויחנך: ישא יהוה פניו אליך וישם לך שלום: שים שלום טובה וברכה, חיים, חן וחסד, ורחמים, עלינו ועל כל ישראל עמך. ברכנו אבינו, כלנו כאחד יחד באור פניך, כי באור פניך נתת לנו יהוה אלהינו, תורת חיים, ואהבת חסד, וצדקה וברכה ורחמים, וחיים ושלום, וכל טוב. וטוב יהיה בעיניך לברכנו ולברך את כל עמך ישראל בכל עת ובכל שעה בשלומך, ברב עז ושלום. ברוך אתה יהוה אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה יהוה המברך את עמו ישראל בשלום:

❦ בשבת מוסיפים המשמר היוצא ואומרים ❦

מי ששפן את שמו בבית הזה, הוא ישפין ביניכם אהבה ואחוה ושלום ורעות:

משנה ב

אָמַר לָהֶם, חֲדָשִׁים לְקַטֵּרֶת בָּאוּ וְהַפִּיסוּ. הַפִּיסוּ, זָכָה מִי שִׁזְכָּה. חֲדָשִׁים עִם יְשָׁנִים בָּאוּ וְהַפִּיסוּ, מִי מַעֲלָה אֲבָרִים מִן הַכֶּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, הַמַּעֲלָה אֲבָרִים לַכֶּבֶשׂ הוּא מַעֲלָה אוֹתָן עַל גִּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ:

אָמַר לָהֶם הַמְמוֹנָה^{יז}, חֲדָשִׁים לְקַטֵּרֶת, מִי שֶׁלֹּא זָכוּ עַדִּיין מַעוֹלָם לַהֲקַטִּיר אֶת הַקְטוֹרֶת, בָּאוּ וְהַפִּיסוּ, יִבְאוּ לַהֲשִׁתָּתָּהּ בַּגּוֹרֵל מִי קַטִּיר אֶת הַקְטוֹרֶת^{יח}.

מִי שֶׁהִקְטִיר פַּעַם אַחַת אֶת הַקְטוֹרֶת, לֹא נֹתְנִים לוֹ לַהֲקַטִּירָה שׁוֹב, כִּי רוֹצִים שֶׁהִרְבֵּה כֹהֲנִים יִזְכוּ לַהֲקַטִּיר קְטוֹרֶת. מִפְּנֵי שֶׁמִּי

באר התמיד

יז. תפארת ישראל.

יח. רע"ב. תפארת ישראל. במאירי (יומא כה.) בענין סדר עשיית הפייסות וז"ל: כשהיו הכהנים של בית אב מתכנסים לפייס, היו מתקבצים בחציה של קדש שהיה בצד מזרחה של לשכה, ועומדין שם כמין כולויר, והוא תכשיט עגול, ור"ל שהיו עומדים בהיקף עיגול, וזקן מזקני הסנהדרין יושב בחציה של חול לצד מערבה של לשכה, ואותו זקן מחשב בעצמו סך חשבון אחד, אלא שהוא אינו יודע מהיכן יתחיל המנין, והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם ומחזירה, והכל מכירין שממנו מתחיל החשבון, ואח"כ הזקן מודיעם המנין, והממונה מקיף ומונה האצבעות, ואותו שכלה בו המנין זכה.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד ג): כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שישכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאות אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציאו שלש מונין לו שלש. ואין מוציאות גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלם המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיעצא בפייס ראשון לעבודה.

ולהלן בענין הפיס השלישי (שם ז): הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפוס. ויתקבצו אצל הממונה ויפוסו ומי שיעצא בפייס זה ראשון הוא שיוכה להקטיר קטורת.

שמקטיר קטורת נהיה עשיר, כמו שכתוב^{יט} 'יְשִׁימוּ קְטֹרֶת בְּאַפָּד', ומיד אחר כך כתוב^כ: 'בִּרְךָ ה' חֵילוֹ'. כדי שיהיו כל הכהנים מתעשרים ומתברכים על ידי הקטורת^{כא}.

הַפִּסּוֹ, עשו את הפים, זָכָה מִי שְׁזָכָה, ומי שזכה זכה. אחר כך עושים עוד פים:

מכיוון שבקטורת אמר שרק 'חדשים' יבואו, עכשיו אומר שגם 'חדשים' וגם 'ישנים' יבואו לפיס^{כב}. חֲדָשִׁים עִם יְשָׁנִים, בין מי שכבר זכו בפים בפעמים קודמות, ובין מי שלא זכה^{כג}, בָּאוּ וְהַפִּסּוֹ, בואו להשתתף בגורל, על מי מַעֲלָה אֲבָרִים מִן הַכֶּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ, מי יעלה את אברי הקרבן תמיד מהכבש אל המזבח.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב חוֹלֵק עַל תְּנֵא קמא, ואומר: הַמַּעֲלָה אֲבָרִים לַכֶּבֶשׂ הוּא מַעֲלָה אוֹתָן עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ. מי שהעלה את האברים לכבש, הוא יעלה אותם מהכבש למזבח. ואין עושים פים נוסף על זה^{כד}.

המחלוקת היא, שלשיטת תנא קמא, ברוב עם הדרת מלך, ולכן ראוי שיהיה לכל עבודה כהן מיוחד שיעשה את זה^{כה}.

באר התמיד

יט. דברים ל"ג י'.

כ. דברים ל"ג י"א.

כא. יומא כ"ו. רע"ב. תפארת ישראל.

כב. רע"ב. תפארת ישראל.

כג. רע"ב. תפארת ישראל.

כד. רע"ב.

כה. יומא כ"ו. תפארת ישראל.

אבל לשיטת רבי אליעזר בן יעקב, על כל פנים במקום חדר המלך אינו דרך ארץ, כי נראה כאילו כבד לראשון לגמור את עבודתו.^י

משנה ג

מְסֻרוֹם לַחֲזָנִים, הָיוּ מַפְשִׁיטִין אוֹתָם אֶת בְּגָדֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ מְנִיחִין עֲלֵיהֶם אֶלָּא מְכַנְסִים בְּלֶבֶד. וְחִלּוֹנוֹת הָיוּ שָׁם, וְכָתוּב עֲלֵיהֶם תִּשְׁמִיטִי הַבָּלִים:

את הפים עושים כשכל הכהנים מהבית אב לבושים בגדי כהונה, כדי שמי שיזכה יוכל לעשות את העבודה מיד.^י

עכשיו לאחר שכבר עברו כל ארבעת הפייסות שעושים בבוקר: הכהנים שלא זכו בפים, מְסֻרוֹם לַחֲזָנִים, מסר אותם הממונה לשמשים של פנחס המלביש, שהוא ממונה על בגדי הכהונה^כ, והם יקבלו מהם את בגדי הקודש כדי להחזירם למקומם^{כט}.

^(ה) הָיוּ מַפְשִׁיטִין אוֹתָם אֶת בְּגָדֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ מְנִיחִין עֲלֵיהֶם אֶלָּא מְכַנְסִים בְּלֶבֶד. פושטים את בגדי הכהונה, ומשאירים עליהם רק את המכנסיים. ולובשים בגדי חול, ואחר כך פושטים את המכנסיים ולובשים מכנסיים של חול^ל.

✧ באר התמיד ✧

כו. יומא כ"ו. תפארת ישראל. ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב (רמב"ם).

כז. עפ"י רע"ב. תפארת ישראל.

כח. תפארת ישראל.

כט. עפ"י רע"ב. תפארת ישראל.

ל. עפ"י רמב"ם. עפ"י רע"ב. תפארת ישראל.

ליד שער נקנור, בצד צפון^{לא}, יש לשכה אחת היא 'לשכת פנחם המלביש'^{לב}. בלשכה זו מונחים בגדי הכהונה, ויש שם ממונה מיוחד לשמור על הבגדים, ולעזור לכהנים להלביש את בגדי הכהונה^{לג}. ומפני שהממונה הראשון נקרא פנחם, נקראו גם כולם אחריו בשם פנחם^{לד}. עושים הרבה מאוד בגדי כהנים הדיוטים^{לה}.

[ו] וְחִלּוֹנוֹת הָיוּ שָׁם, בלשכת פנחם המלביש^{לו} יש תשעים ושישה חלונות עבור בגדי הכהונה. לכל משמר ומשמר מעשרים וארבע המשמרות יש ארבע חלונות^{לי}.

וְכָתוּב עֲלֵיהֶם תִּשְׁמִיּוּ הַכִּלִּים. בחלון אחד מונחים כל המכנסים, וכתוב עליו 'מכנסים'. בחלון אחד מונחים כל האבנטים, וכתוב עליו 'אבנט'. וכן כל המגבעות^{לז} בחלון אחד. וכן כל הכתונות בחלון אחד^{לט}.

החלון אינו חלון מפולש, אלא הוא חלל מה בעובי הכותל^{לז}. לכל בגד ובגד יש תיקמא.

באר התמיד

לא. תפארת ישראל במדות א' ד'.

לב. מדות א' ד'.

לג. רא"ש במדות. רע"ב במדות. תפארת ישראל. עזרת כהנים במדות.

לד. רא"ש במדות.

לה. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח'.

לו. דרך חכמה בביאור הלכה (הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח). וכן בשם שלמי הגבורים.

לז. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח'.

לח. עפ"י רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ב'.

לט. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ט'.

מ. תוספות יום טוב מעילה ו' א'. דרך חכמה הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח'. בתפארת ישראל: וחלונות היו שם. עשוי כמין חלל שאינו מפולש בחומה, והוא מרובע כעין ארגז בכותל שראנק בל"א.

משנה ד

מִי שֹׁזְכָה בְּקִטְרֶת, הָיָה נוֹטֵל אֶת הַכֶּפֶף. וְהֵפֶף דּוֹמָה לְתֵרֶקֶב גָּדוֹל שֶׁל זָהָב, מִחֲזִיק שְׁלֹשֶׁת קָבִים, וְהִבְזֹךְ הָיָה בְּתוֹכוֹ, מִלֹּא וְגָדוּשׁ קִטְרֶת. וְכַפֵּי הָיָה לוֹ, וְכַמִּין מְטוּטָלֶת הָיָה עָלָיו מְלֻמָּעָן:

מִי שֹׁזְכָה בְּקִטְרֶת, הִכְהֵן שֹׁזְכָה שֶׁהוּא יִקְטִיר אֶת הַקְטוֹרֶת, הָיָה נוֹטֵל אֶת הַכֶּפֶף. לֹקַח אֶת הַכֶּפֶף, כְּכָתוּב בְּנִשְׂאִים^{מב}: כָּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֻאָה קִטְרֶת^{מד}.

[ז] וְהֵפֶף דּוֹמָה לְתֵרֶקֶב גָּדוֹל שֶׁל זָהָב, ה'כף' דומה לכלי הנקרא 'תרקב' גדול, שהוא כלי המחזיק שלשה קבין. 'תרקב' הוא לשון 'תרי וקב'^{מד}. מחזיק שלשת קבים, ה'כף' מחזיק שלשה קבין [אינו כמו ה'טני'^{מה} שמחזיק רק שני קבין וחצי].

וְהִבְזֹךְ הָיָה בְּתוֹכוֹ, ה'בֹזֵךְ' שהוא כף קטן^{מו}, מונח בתוך הכף, מִלֹּא וְגָדוּשׁ קִטְרֶת, והבֹזֵךְ מלא וגדוש קטורת. ולכן מניח את הבֹזֵךְ בתוך הכף, כדי שלא יתפזר הקטורת כשמוליכו להיכל^{מז}.

✧ באר התמיד ✧

מא. דרך חכמה הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח', בשם בעל הטורים שמות ל"ט כ"ז.

מב. במדבר ז' י"ד.

מג. יומא מ"ז. וברש"י. תוספות יום טוב.

מד. עפ"י רע"ב ותפארת ישראל לעיל ג' ו'.

מה. לעיל ג' ו'.

מו. רע"ב. תפארת ישראל.

מז. רע"ב. תפארת ישראל.

ומה שלא שם את הקטורת רק בתוך הכף לבד, משום שדרך כבוד הוא כלפי מעלה שישים את הקטורת על הגחלים מתוך כלי מלא וגדושה^{מח}.

על כן שם את הקטורת בתוך הבזך, מלא וגדוש. ואת הבזך נותן בתוך הכף.

וכסוי הָיָה לוֹ, לכף יש כיסוי^{מט}.

וכמין מְטוּטָּלֶת הָיָה עָלָיו מְלֻמָּעָן, מעל המכסה נותנים חתיכת בגד קטנה^ג, לנוי^א.

מְטוּטָּלֶת: חתיכת בגד קטנה^ג. כמו^ג: לא יֵצֵא גָמֵל בְּמְטוּטָּלֶת. שהוא חתיכת בגד^ג.

משנה ה

באר התמיד

מח. רע"ב. תפארת ישראל.

מט. תפארת ישראל. ולהרע"ב הכיסוי הוא לבזך.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג ד) וז"ל: ומי שזכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש, וכסוי היה לו, ובזך היה שמו, ונותן הבזך בתוך כלי אחר וכף היה שמו. ומכסה את הכף בבגד קטן, ואוחז את הכף בידו. ונכנס עמו אחד במחתה של אש בידו.

ג. רמב"ם. רע"ב פירוש שני בשם הערוך. תפארת ישראל פירוש ראשון. ויש אומרים ש'מטוטלת' הוא טבעת מעל המכסה, כדי לטלטל את המכסה ולהסירו (רע"ב בשם רבותיו. תפארת ישראל פירוש שני).

נא. תפארת ישראל.

גב. רמב"ם. רע"ב פירוש שני בשם הערוך. תפארת ישראל פירוש ראשון.

נג. שבת ה' ג'.

נד. מפרשים בשבת ה' ג', ועי"ש.

מִי שְׁזָכָה בַּמִּחְתָּה, נָטַל מִחֲתַת הַפֶּסֶף, וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּפָנָה אֶת הַגָּחָלִים הַיָּלֵף וְהִילָף וְחָתָה. יָרַד וְעָרַן לְתוֹךְ שֶׁל זָחָב. נִתְפָּזַר מִמֶּנָּה כָּקֵב גָּחָלִים, וְהָיָה מִכְבָּדָן לְאַמָּה. וּבִשְׂפַת הָיָה כּוֹפֶה עָלֶיהֶן פֶּסֶפֶתָר. וּפֶסֶפֶתָר הִיָּתָה כְּלִי גָדוֹל מִחֲזָקַת לְתָהּ, וּשְׁתֵּי שְׂרָשְׁרוֹת הָיוּ בָּהּ, אַחַת שֶׁהוּא מוֹשֵׁךְ בָּהּ וַיּוֹרֵד, וְאַחַת שֶׁהוּא אוֹחֵז בָּהּ מִלְּמַעַלָן בְּשִׁבִּיל שֶׁלֹּא תִתְגַּלְגַּל. וְשִׁלְשָׁה דְּבָרִים הִיָּתָה מְשֻׁמָּשֶׁת, בּוֹפִין אוֹתָהּ עַל גִּב גָּחָלִים וְעַל הַשָּׂרִין בִּשְׂפַת, וּמוֹרִידִין בָּהּ אֶת הַדָּשָׁן מֵעַל גִּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ:

על המזבח החיצון, יש שלש מערכות^{נא}: א. מערכה גדולה. מקומה במזרח המזבח החיצון, בצד דרום^{נב}. מערכה זו גדולה ורחבה^{נג}, ועליה מקריבים את קרבן התמיד ושאר הקרבנות^{נד}. ב. מערכה שניה. ממערכה זו לוקחים גחלים במחתה כדי לשים על המזבח הפנימי עבור הקטורת^{נה}. מקומה במערב המזבח, משוך מן הקרן שבמערבית דרומית לצד צפון ארבע אמות^{נו}. ג. מערכה לקיום האש. אין מקריבין במערכה זו כלום^{נז}, אלא היא לקיום מצוות^{נח} 'וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדָּה בּוֹ לֹא תִכָּבֶה'^{נח}.

באר התמיד

נח. כך פסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

נו. עפ"י תפארת ישראל בסימני הציור. וז"ל התפארת ישראל: מערכה גדולה היה בדרום המזבח, נגד חצי מזרחי של כבש.

נז. תפארת ישראל בתמיד ב' ד'.

נח. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

נט. תמיד ב' ה'. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'. ובשבת מקטירין על מערכה זו את שני הבזיכי לבונה משולחן לחם הפנים (להלן משנה ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ח).

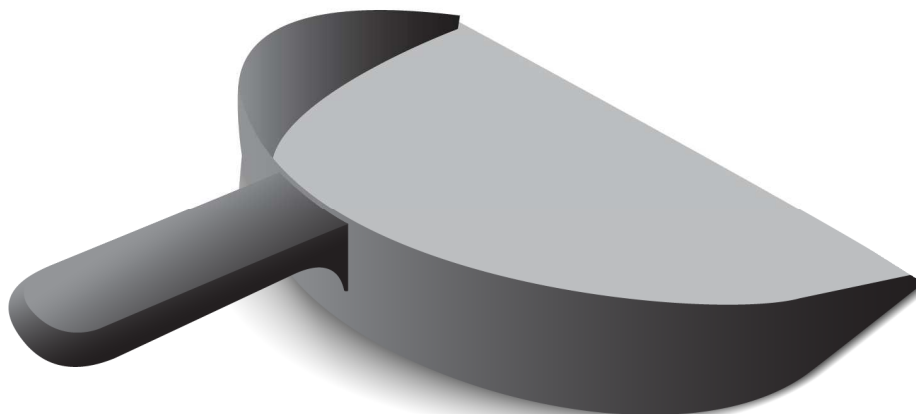
ס. תמיד ב' ה'.

סא. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

ביום הכיפורים יש מערכה רביעית, שממנה לוקח הכהן גדול גחלים כדי להקטיר קטורת בקודש הקדשים^{סב}.

בצד דרום של המזבח, יש את הפֶּבֶשׁ, והוא עליה משופעת כמו מדרון, מקרקע העזרה עד ראש המזבח, באורך ל"ב אמה וברוחב ט"ז אמה, דרכו עולים למזבח^{סג}.

מִזְבֵּחַהּ: כמין כף, אבל תחתיתה ישרה ולא עגולה. ויש לה דפנות משלשה צדדים, אך לא בצד הקדמי^{סד}. ויש לה ידית^{סה}.
בעין זה:

באר התמיד

סב. ויקרא ו' ה'.

סג. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ה'.

סד. כך פסק הרמב"ם בהלכות עבודת יום הכיפורים ב' ה' והוא שיטת רבי יוסי ביומא ד' ו'.

סה. מידות ג' ג'.

סו. רש"י במדבר ד' ט'.

סז. יומא ד' ד'.

מִי שְׁזָכָה בַּמַּחְתָּה, הִכְהֵן שׁוֹכֵה לַהוֹלִיךְ מַחְתָּה עִם הַגַּחְלִים לַמּוֹזֵבֶה הַפְּנִימִי. וְלֹא הָיָה בֹזֵה פִּיִּם, אֲלֵא מִי שְׁזָכָה בַּקְטוֹרֶת עַל יְדֵי פִּיִּם, אוֹמֵר לְמִי שֶׁעָמָּה זָכָה עָמִי בַּמַּחְתָּה^{סח}.

^ח נָטַל מַחְתָּת הַכֶּסֶף, לָקַח אֶת הַמַּחְתָּה הַעֲשׂוּיָה כֶּסֶף, שֶׁמַּחְזִיקָה אַרְבַּעַת קַבִּיִּם^{סט}, וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמְּזִבֵּחַ הַחִיצוֹן, וְנִיגַשׁ לַמַּעֲרֵכָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁמִּמֶּנָּה לּוֹקְחִים גַּחְלִים לַקְטוֹרֶת^ע, וּפָנָה אֶת הַגַּחְלִים הֵילָךְ וְהֵילָךְ, וּפִינָה אֶת הַגַּחְלִים שְׁאִינָם טוֹבִים לְצַדִּידִים^{עא}, וְחָתָה, וּלְקַח בַּמַּחְתָּה גַּחְלִים גָּסוֹת וּבֹעֵרוֹת^{עב}.

יָרַד מִמּוֹזֵבֶה הַחִיצוֹן, וְעָרַן לְתוֹךְ שֶׁל זָהָב, וּשְׁפָךְ אֶת הַגַּחְלִים לְתוֹךְ מַחְתָּה הַעֲשׂוּיָה זָהָב, שֶׁמַּחְזִיקָה שְׁלֹשָׁה קַבִּיִּם^{עג}.

וְאִזּוֹ נִתְפָּזַר מִמֶּנָּה פָּקֵב גַּחְלִים, הַתְּפוֹר עַל רִיצְפַּת הָעֶזְרָה בְּעֶרֶךְ קֵב גַּחְלִים, וְהָיָה מְכַבֵּדֵן לְאַמָּה, וְהוּא מִטַּאטֵּא^{עד} אֶת הַגַּחְלִים

באר התמיד

סח. רע"ב. תפארת ישראל. ויש אומרים שלא היה רשאי לומר למי שירצה, רק לזה שעומד בימינו בשעת הפיזים (עי' תוס' יומא כה: ובתוספות יום טוב ובתפארת ישראל).

סט. יומא ד' ד'.

ע. כדלעיל ב' ה'.

עא. תפארת ישראל.

עב. רע"ב. תפארת ישראל. בפירוש המשניות להרמב"ם (יומא ד' ד') וז"ל: חתיה, הוא מיוחד לגריפת האש, לחתות אש מיקוד.

בישעיה (ל' יד): לַחְתּוֹת אֵשׁ מִקְּוֶד. במצורת ציון (שם): לַחְתּוֹת. ענין לקיחת האש כמו גחלים אתה חותה על ראשו (משלי כה), ועל שם זה יקרא הכלי שחותין בו האש בשם מחתה.

עג. יומא ד' ד'.

עד. מלשון וְטַאטֵּאתִיהָ בְּמַטָּא (ישעיה יד כג), שזה ענין נקוי וכבוד במכבדות העשוי לכבוד את הבית (מצורת ציון), מלשון מכבדין את הבית. וככתוב בגמרא (ראש השנה כו: מגילה יח): לא הוו ידעי רבנן מאי וְטַאטֵּאתִיהָ בְּמַטָּא השמך, יומא חד שמעיה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לחבירתה, שקולי טאטיתא וטאטי ביתא. ע"כ.

כעין זה:

שהתפזרו, אל נחל המים העובר באמצע העזרה, שהוא ברוחב אמה. כדי שלא יכוו רגלי הכהנים ההולכים יחפ"ה.

ובשפת שאסור לכבות"י, ה"ה כופה עליהן פסקתר, כופה על הגחלים סיר.

פסקתר: סיר. ככתוב"י: פירתיו, ותרגם אונקלוס: פסקתרותיה"י, ובלשון יחיד פסקתרע"ט.

באר התמיד

עה. תפארת ישראל.

עו. רע"ב.

עז. שמות כ"ז ג'.

עת. רמב"ם. רע"ב. רש"י עירובין ק"ד:

עט. רמב"ם.

❧ פסכתר – סירפ ❧

וּפְסַכְתֵּר הִיָּתָה כָּלִי גָדוֹל מְחֻזָּקֶת לְתֶדֶד, ה'פסכתר', שהוא סיר, הוא כלי גדול המחזיק מידת 'לתד', שזה חמשה עשר סאה, שזה חצי כורפא.

אחד מהדברים שעושים עם ה'פסכתר' הוא להוציא את הדשן מעל גבי המזבחפב.

באמצע המזבח יש גל גדול של אפר צבור, עגול כמו תפוחג, לשם גורפים את האפר, ומעגלים את האפר הרב עד שנראה כעין תפוח גדולפד.

❧ באר התמיד ❧

פ. הציור להמחשה בלבד.

פא. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

פב. להלן בהמשך המשנה.

כשמתאסף בתפוח אפר רב מאוד עד שמפריע לסדר את המערכות, מוציאים לחוץ את האפר^פ, כמו שכתוב^פ והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור^פ.

וכך הוא סדר הוצאת הדשן מהתפוח: ממלאים את האפר מהתפוח אל ה'פסכתר', על ידי היעים^פ, ואחר כך מורידים את ה'פסכתר' המלא באפר מהמזבח באופן זה:

✧ באר התמיד ✧

פג. לעיל ב' ב' ובמפרשים.

פד. רמב"ם לעיל ב' ב'. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'. רע"ב לעיל ב' ב'. תפארת ישראל לעיל ב' ב'. תפארת ישראל בסימני צורת המזבח.

פה. עפ"י המפרש לעיל ב' ב'. רש"י (ויקרא ו ד). תפארת ישראל לעיל ב' ב'. אמנם לשיטת הרמב"ם מוציאים לחוץ את האפר בכל יום. ורק ברגלים אין מוציאים פו. ויקרא ו' ד'.

פו. ברש"י (ויקרא ו ד): והוציא את הדשן. הצבור בתפוח כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם, ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב יג-טו): ואחר כך גורפין את הדשן במגרפות מכל צדדי המזבח. ומעלין אותו ערימה על גבי התפוח. וגורפין אותה הערימה בפסכתר. והוא כלי גדול שמחזיק לתך. ומורידין אותו למטה. וברגלים לא היו מורידין אותו אלא מניחין הערימה גבוהה באמצע המזבח מפני שהוא נוי למזבח.

כל מי שירצה מן הכהנים ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן. ואין להוצאת הדשן לחוץ פיוס אלא כל הרוצה. ומעולם לא נתעצל בהן מלהוציא את הדשן.

ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה. אין בעלי מומין מוציאים אותו. וכשמוציאין אותו לחוץ לעיר מניחין אותו במקום שאין הרוחות מנשבות בו בחזקה. ולא חוזרים גורפים אותו. ולא יפזרנו שם שנאמר (ויקרא ו ג) 'ושמו'. שיניחנו בנחת. ואסור ליהנות בו. ע"כ.

פה. היעים נקראים גם בשם מגרפות (לעיל ב ב). וצורתם כמין כסוי קדרה של מתכת דק, ויש להם ידית (רש"י שמות כז ג). בהם גורפים את הדשן מהתפוח אל הפסכתר.

הפסוק (שם): וְעָשִׂיתָ סִירָתוֹ לְדִשְׁנוֹ וְיָעִיזוּ וּמִזְרָקָתוֹ וּמִחֶתְתּוֹ לְכָל כְּלָיו תַּעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת. תרגום אונקלוס: וְתַעֲבֹד פְּסַכְתְּרוֹתָהּ לְמַסְפֵּי קַטְמִיָּה וּמִגְרָפִיתָהּ וּמִזְרָקָתָהּ וְצִנּוּרִיתָהּ וּמִחֶתְתָּהּ לְכָל מְנוּחֵי תַעֲבֹד נְחֹשֶׁא.

רש"י ד"ה 'ויעיז': כתרגומו, מגרפות שנוטל בהם הדשן, והן כמין כסוי קדרה של מתכת דק, ולו בית יד, ובלע"ז וידיל.

וברש"י בבמדבר (ד יד): יעים. הם מגרפות ובלע"ז וידיל והן של נחשת, ובהן מכבדין את הדשן מעל המזבח.

וּשְׁתֵּי שְׂרָשְׁרוֹת הָיוּ בָּהֶן, שְׁתֵּי שְׂרָשְׁרוֹת יֵשׁ ב'פסכתר', בשני הצדדים^{פט}.

לאחר שמילאו את האפר ב'פסכתר', אחת שְׂהוּא מוֹשֵׁךְ בָּהּ וַיּוֹרֵד, אוּחוֹ הִכְהֵן בְּשֶׁרֶשֶׁרֶת אַחַת וּמוֹשֵׁךְ אֶת הַפִּסְכָּתֵר וַיּוֹרֵד בִּכְבֹּשׁ הַמְּשׁוּפֵעַ, וְאַחַת שְׂהוּא אוּחוֹ בָּהּ מְלֻמָּעָלָן, וְכֵהֵן אַחֵר עוֹמֵד בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וְאוּחוֹ בְּשֶׁרֶשֶׁרֶת הַשְּׁנִית, וּמִשְׁלֹשָׁלוּ לֹאט לֹאט לִמְטָה, בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא תִתְגַּלְגֵּל, כְּדֵי שֶׁלֹא יִתְגַּלְגֵּל הַפִּסְכָּתֵר בְּבֵת אַחַת לִמְטָה וַיִּשְׁפֹּךְ הַדֶּשֶׁן^צ.

וּשְׁלֹשָׁה דְבָרִים הֵיְתָה מְשֻׁמָּשֶׁת, שְׁלֹשָׁה דְבָרִים עוֹשִׂים עִם ה'פסכתר':

א. כּוֹפִין אוֹתָהּ עַל גֵּב גְּחָלִים בַּשַּׁבָּת, כּוֹפִין אֶת ה'פסכתר' עַל גְּבִי הַגְּחָלִים שֶׁמִּתְפֹּזְרִים כְּאִשֶּׁר מַעֲרָה אוֹתָם מִמַּחֲתַת הַכֶּסֶף לִמַּחֲתַת הַזֹּהֵב בַּשַּׁבָּת [כְּדֹלְעִיל]^{צא}.

ב. וְעַל הַשְּׂרָץ בְּשִׁפְתָּהּ, אִם מִצְאוּ בַּשַּׁבָּת שְׂרָץ מִחוּץ לַשַּׁעַר נִיקְנוֹר, כּוֹפִין אֶת ה'פסכתר' עַל גְּבִי הַשְּׂרָץ, כְּדֵי שֶׁלֹא יִטְמְאוּ מִמֶּנּוּ. וְאִסּוּר לְהוֹצִיאוֹ שֶׁהָרִי הַשְּׂרָץ מוֹקֶצֶת.

אֲבָל אִם מִצְאוּ אֶת הַשְּׂרָץ בַּעֲזָרָהּ, שֶׁשֵּׁם הַנִּכְנָס בְּטוֹמְאָה חַיִּיב כֶּרֶת, מוֹצִיָּאִים אֶת הַשְּׂרָץ מִיָּד, עַל יְדֵי צִבְתָּהּ שֶׁל עֵץ, שֶׁהוּא פְּשׁוּטִי כְּלִי עֵץ וְאִינוּ מִקְבֵּל טוֹמְאָה, כְּדֵי שֶׁלֹא לְהַרְבּוֹת בְּטוֹמְאָה^{צב}. וְאִין שָׁבוֹת בַּמִּקְדָּשׁ^{צג}.

✧ באר התמיד ✧

פט. רע"ב. תפארת ישראל.

צ. רע"ב. תפארת ישראל.

צא. תפארת ישראל.

צב. ראה עירובין ק"ד: וברש"י. כך פסק הרמב"ם הלכות ביאת המקדש ג' כ'. תפארת ישראל.

ג. ומוזידין בה את הדשן מעל גבי המזבח, על ידי ה'פסכתר', מוציאים את הדשן מעל גבי המזבח.

משנה ו

הגיעו בין האולם ולמזבח, נטל אחד את המגרפה וזרקוה בין האולם ולמזבח. אין אדם שומע קול חברו בירושלים מקול המגרפה. ושלשה דברים היתה משמשת, כהן ששומע את קולה, יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות, והוא רץ ובא. ובן לוי שהוא שומע את קולה, יודע שאחיו הלויים נכנסים לדבר בשיר, והוא רץ ובא. וראש המעמד היה מעמיד את הטמאים בשער המזרח:

בבית המקדש יש שלשה כלים הנקראים בשם 'מגריפה'^{צג}.

א. כלי שיר הנקרא בשם 'מגריפה'^{צד}. את קול כלי השיר הזה שומעים עד יריחו^{צה}.

ב. מגריפה שגורפים בה את הדשן מהמזבח^{צז}.

ג. כלי שלישי הנקרא 'מגריפה', והוא בצורת המגריפה שגורפים בה את הדשן^{צח}. את הכלי הזה זורקים על

באר התמיד

צג. כך משמע בתפארת ישראל. אבל מחוץ לשער ניקנור יש שבות, משום שאין שם דין מקדש, (תפארת ישראל). שהעזרה נקרא מקדש.

צד. תוספות יום טוב. ובעי"ז בתוס' ערבין י: תפארת ישראל.

צה. ערבין י"א.

צו. רמב"ם, רע"ב, תפארת ישראל בתמיד ג' ח'.

צז. תמיד ב' א'.

הרצפה בין האולם והמזבח בכל בוקר כדי להשמיע קול גדול. וקול זה הוא לסימן שלשה דברים.

הגיעו בין האולם ולמזבח, הגיעו הכהנים שזכו בקטורת ובמחתה אל בין האולם והמזבח^{צט}.

נטל אחד את המגריפה, לקח אחד את המגריפה השלישית, וזרקו בין האולם ולמזבח, וזרק אותה על הריצפה בין האולם ולמזבח.

אין אדם שזומע קול חברו בירושלים מקול המגריפה, בירושלים אין אדם יכול לשמוע את הקול של חברו, מפני הקול הגדול של זריקת המגריפה.

ושלשה דברים היתה משמשת, הקול הזה הוא סימן לשלשה דברים:

א. כהן שזומע את קולה, יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות, והוא רץ ובא. כהן שלא היה בעזרה^ק שזומע את קול המגריפה, יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות, והוא רץ ובא להשתחוות עימם בהיכל^{קא}.

ב. וכן לוי שהוא שומע את קולה, יודע שאחיו הלויים נכנסים לדבר בשיר, והוא רץ ובא. לוי שזומע את קול המגריפה יודע שאחיו

צח. תפארת ישראל.

צט. תפארת ישראל.

ק. רע"ב. תפארת ישראל.

קא. תפארת ישראל.

הלויים נכנסים לומר שיר, והוא רץ ובא ונכנס לעזרה להכין עצמו לומר את השיר^{קב}.

ג. וראש המעמד היה מעמיד את השמאים בשער המזרח. ^[ט] ראש המעמד^{קג} מעמיד את המצורעים שכבר נטהרו מהצרעת, בשער ניקנור, כדי שיהיו מוכנים להזות עליהם דם האשם. שיקריבו את האשם מיד לאחר קרבן התמיד^{קד}.

באר התמיד

קב. עכשיו הלויים נכנסים להתכונן לומר שיר, ואת השיר עצמו יאמר בשעת ניסוך היין (תפארת ישראל). נמצא ששלשת הדברים שעל ידי קול המגריפה, הם הכנה לדברים שיהיו עוד מעט.

קג. ענין המעמד (תענית ד ב) וז"ל: אלו הן מעמדות, לפי שנאמר (במדבר כח) צו את בני ישראל ואמרתם אלהם את קרבני לחמי, וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו, התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות. על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהנים, של לויים, ושל ישראלים. הגיע זמן המשמר לעלות, כהנים ולויים עולים לירושלים, וישראל שבאותו משמר מתכנסין לעריהן וקוראין במעשה בראשית.

בפירוש המשניות להרמב"ם: הנה נתבאר לך מלשון זה כי מלת משמר כוללת כהני משמרה ולוייה ואנשי אותו מעמד. וכאלו אנשי מעמד הם שלוחי כל ישראל והיתה כונתם ומטרתם ההתעסקות בעבודה ותפלה ואינם עוסקין בעסקי עצמן, ותהיה דעתם ומחשבתם בקרבנות, וכשמגיע זמן מעמד כל מי שהיה מהם מאנשי אותו המעמד קרוב לירושלם יעלה לירושלם ויהיה מצוי במקדש בזמן הקרבת הקרבן עם הכהנים והלויים שבאותו משמר, ומי שהיה רחוק מירושלם מתכנסין בבתי כנסיות בעריהם ומתפללין וקורין כמו שאמר, ויתעסקו בעבודה כל אותה השבת שהיא משמרתם בתפלה וקריאה וצום כמו שיבאר. וקורין במעשה בראשית, כי שלמות המציאות היא העבודה, ואין עבודה אצלינו אלא עם הקרבנות, וכך אמרו אלמלי קרבנות לא נתקמו שמים וארץ. ואנשי מעמד היו מתעניין ארבעה ימים בשבוע מיום שני עד יום חמישי. ואינם מתענים ערב שבת מפני כבוד השבת. ולא אחד בשבת כדי שלא יצאו ממנוחת השבת ותענוגיה להתענות בצום ויחלשו.

קד. רמב"ם.

ענין הזאת דם האשם על המצורע (רמב"ם הלכות מחוסרי כפרה פרק ד) וז"ל: א. כשיתרפא הצרוע מצרעתו אחר שמטהרין אותו בעץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי צפורים ומגלחין את כל בשרו ומטבילין אותו, אחר כל זאת יכנס לירושלים ומונה שבעת ימים וביום השביעי מגלח תגלחתו שניה כתגלחת הראשונה וטובל והרי הוא טבול יום ומעריב שמשו ולמחר בשמיני טובל פעם שנייה ואח"כ מקריבין קרבנותיו. ומפני מה טובל בשמיני אחר שטובל מאמש. מפני שהיה רגיל בטומאה בימי חלומו ואינו נזהר משום טומאה ושמא נטמא אחר שטבול. לפיכך טובל בשמיני בעזרת הנשים בלשכת המצורעים ששם אע"פ שלא הסיח דעתו.

ב. נתאחר ולא גילח בשביעי וגילח בשמיני או אחר כמה ימים כיום שיגלח יטבול ויעריב שמשו ולמחר יביא קרבנותיו אחר שיטבול פעם שנייה כמו שביארנו. כיצד עושין לו. המצורע עומד

באר התמיד

חזין לעזרת ישראל כנגד פתח מזרחית באסקופת שער ניקנור ופניו למערב ושם עומדים כל מחוסרי כפרה בעת שמטהרין אותן ושם משקין את הסומות. והכהן לוקח אשם של מצורע כשהוא חי ומניפו עם לוג השמן במזרח כדרך כל התנופות. ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא. ואחר כך מביא את האשם של מצורע עד הפתח ומכניס שתי ידיו לעזרה וסומך עליו ושוחטין אותו מיד. ומקבלין שני כהנים את דמו. אחד מקבל בכלי וזורקו על גבי המזבח ואחד בידו הימנית ומערה לידו השמאלית ומזה באצבעו הימנית. ואם שינה וקבל בשמאל תחילה פסל. הכהן שקיבל מקצת הדם בכלי מוליכו וזורקו על המזבח תחילה. ואחר כך יבא הכהן שקיבל הדם בכפו אצל המצורע הכהן מבפנים והמצורע מבחוץ ומכניס המצורע ראשו ונותן הכהן מן הדם שבכפו על תנוך אוזנו הימנית. ואחר כך יכניס ידו הימנית ויתן על בהן ידו ואחר כך יכניס רגלו הימנית ויתן על בהן רגלו ואם נתן על השמאל לא יצא. ואחר כך יקריב חמאתו ועולתו. ואחר שיתן הדם על הבהונות נוטל הכהן מלוג השמן ויוצק לתוך כפו של חבירו השמאלית ואם יצק לתוך כף עצמו יצא וטובל אצבעו הימנית בשמן שבכפו ומזה שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים על כל הוייה מבילת אצבע בשמן. ואם הוזה ולא כיון כנגד בית קדש הקדשים כשירות. ואחר כך יבא אצל המצורע ויתן מן השמן על מקום דם האשם בתנוך און ובהן ידו ובהן רגלו. והנותר מן השמן שבכפו יתננו על ראש המתטהר ואם לא נתן לא כפר. ושאר הלוג מתחלק לכהנים.

ג. שירי הלוג אינו נאכל אלא בעזרה לזכרי כהונה כשאר קדשי קדשים שהרי הוקש לאשם. ואסור לאכול מלוג השמן עד שיתן ממנו מתן שבע ומתן בהונות ואם אכל לוקח כאוכל קדשים קודם זריקה.

❖ אוצר התמיד ❖

א. בהון עשיר וז"ל: ברכה אחת למשמר היוצא. לרמוז דלא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום (עוקצין ג יב), קרי לה ברכה, אף על גב דאין בה הזכרת ה' ומלכות, ובוה אולא לה תמיהת התוספות (ברכות יב.) וכתבה התי"ט. ועוד דברכה זו דומה לברכת כהנים שהכהנים מברכים את ישראל דאין בה אלא פסוקים, ומוסיף אברכת כהנים קאי, ולא אשלש ברכות.

למשמר היוצא. רמז לנו בלשון הזה, דהמתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה (בבא קמא צב.), כי הברכה שמברכים היתה מי ששיכן וכו' ישכן ביניהם אהבה אחוה שלום ורעות, והטעם דמברכים להם ברכה זו, נראה משום דשכיח שינצו על העבודה בדברים שלא היה להם פייס, ולכן המשמר היוצא היתה צריכה לאותה ברכה גם היא על מה שעבר, שאם אירע ביניהם מחלוקת שיהיה והב בסופה (במדבר כא יד. קידושין ל:). ע"כ.

ב. נראה לבאר הטעם שאומרים ברכה ותפילה זו דוקא בשבת, עפ"י פנימיות. שכתוב בזהר הקדוש (תרומה קלה.) וז"ל: כְּגֻוֹנָא דְּאֵינֵן מְתִיחְדִּין לְעִילָא בְּאַחַד, אוף הָכִי אִיהִי אֲתִיחַדַת לְתַמָּא בְּרִזָּא דְּאַחַד, לְמַהוּי עֲמַהוּן לְעִילָא חַד לְקַבֵּל חַד, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַחַד לְעִילָא, לֹא יְתִיב עַל כּוֹרְסִיָּא דִּיקְרִיָּה, עַד דְּאִיהִי אֲתַעֲבִידַת בְּרִזָּא דְּאַחַד כְּגֻוֹנָא דִּילִיָּה, לְמַהוּי אַחַד בְּאַחַד. וְהָא אוֹקִימָנָא רִזָּא דִּינִי אַחַד וְשִׁמוּ אַחַד. רִזָּא דְשַׁבְּתָא, אִיהִי שַׁבְּתָא, דְּאַתְאַחַדָּא בְּרִזָּא דְּאַחַד, לְמַשְׁרֵי עֲלָה רִזָּא דְּאַחַד. צְלוּתָא דְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא, דְּהָא אֲתַאחַדַת כּוֹרְסִיָּא יְקִירָא קְדִישָׁא, בְּרִזָּא דְּאַחַד, וְאַתְמַקְנַת לְמַשְׁרֵי עֲלָה מַלְכָּא קְדִישָׁא עֲלָהָ. כַּד עֵייל שַׁבְּתָא, אִיהִי אֲתִיחַדַת וְאַתְפַּרְשַׁת מִסְטָרָא אַחְרָא, וְכָל דִּינִין מְתַעֲבְרִין מִינָהּ, וְאִיהִי אֲשַׁתְּאַרַת בִּיחֻדָּא דְּנִהֲרִירו קְדִישָׁא, וְאַתְעַטַּרַת בְּכֶמֶה עֲטָרִין לְגַבֵּי מַלְכָּא קְדִישָׁא, וְכָל שׁוֹלְטָנֵי רוּגְזִין וּמַאֲרֵי דְּדִינָא כְּלָהוּ עֲרָקִין, וְאַתְעַבְרוּ מִנָּה, וְלִית שׁוֹלְטָנֵי אַחְרָא בְּכָלְהוּ עֲלָמִין.

תרגום: כמו שהם מתיחדים למעלה באחד, אף כך היא מתיחדת למטה בסוד של אחד, להיות עמם למעלה אחד כנגד אחד. הקדוש ברוך הוא אחד למעלה לא יושב על כסא כבודו, עד שנעשית בסוד של אחד כמו שלו, להיות אחד באחד. והרי בארגו הסוד של ה' אחד ושמו אחד. סוד השבת, היא שבת שנאחזת בסוד של אח"ד, להשרות עליה הסוד של אחד. תפלת ערב שבת, שהרי אז מתיחד כסא הכבוד הקדוש בסוד של אחד, ומתמקנת שישירה עליה המלך הקדוש העליון. כשנכנסת השבת, היא מתיחדת ונפרדת מהצד האחר, וכל הדינים מעברים ממנה, והיא נשארת ביחוד של אור קדוש, ומתעטרת בכמה עטרות למלך הקדוש, וכל שליטי הרגז ובעלי הדין כלם בורחים, ומועברים ממנה, ואין שלטון אחר בכל העולמות.

❖ אוצר התמיד ❖

הנה נרמז במאמר הזה הענין שצריך שיהיה אחדות בכנסת ישראל, ואח"כ יהיה היחוד. ויתכן שמה שכתוב שבשבת מברכים ברכה מיוחדת נוספת שהיא 'מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחווה ושלום וריעות', הוא על הענין הזה, שיהיה אחדות בין ישראל, ועי"כ יהיה היחוד שבשבת קודש. והבן.

ג. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ו, שכל ברכה בבית המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם'. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

וז"ל הגמרא בתענית (טז): במה דברים אמורים בגבולין אבל במקדש אינו כן לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר (נחמיה ט ה) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה יכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה תן לו תהלה ואלא במקדש מהו אומר ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להם תקעו הכהנים בני אהרן תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך ה' אלהי ישראל זוכר הנשכחות והם עונים אחריו בשכמל"ו וחזן הכנסת אומר להם הריעו הכהנים בני אהרן הריעו וכו' וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שגומר את כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית ואית דאמרי כדתניא אומר לפניו עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן אומרן בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכך היו נוהגין בגבולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו (את) שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: תנו רבנן על הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר

❖ אוצר התמיד ❖

הריעו בני אהרן הריעו ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה והם מריעין ותוקעין ומריעין וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור את הברכות כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית.

וז"ל רש"י (שם): בד"א. דהן עונין אחריו אמן בגבולין: אבל במקדש. אומר אותו הזקן לאחר הפרשיות מי שענה את אברהם הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונים אחריו בשכמל"ו וכן בכל ברכות שבמקדש: לפי שאין עונין אמן במקדש. כדיליף לקמן מקרא: מניין שאין עונין אמן במקדש. דכתיב בתפלת עזרא בבית שני קומו וברכו את ה' אלהיכם והיינו ברוך ה' אלהי ישראל כו': ויברכו שם כבודך. היינו שעונין אחריו בשכמל"ו כך הוא הפסוק ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: ה"ג יכול על כל הברכות כולן תהלה אחת ת"ל על כל ברכה על כל ברכה תן לו תהלה: חזן הכנסת. לא אותו זקן ניהו וחזור חזן הכנסת ואומר להן מי שענה כו' אע"פ שאמרו אותו זקן: כשמריעין. תחלה הוא אומר להן הריעו בני אהרן וכשתוקעין תחלה הוא אומר להן תקעו בני אהרן כו': וכך הנהיג. כל מנהג זה רבי חלפתא בצפורי: לא היו נוהגין כך. שיהו עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא עונין אמן בגבולין: ואית דאמרי כדתנן' כו'. כלומר ואיכא דמתני הכי: וכן הנהיג. מנהג זה אמקדש קאי.

וז"ל הרמב"ם (הלכות תענית ד טו-יז): כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים היו מתכנסין להר הבית כנגד שער המזרח ומתפללין כסדר הזה. וכשמגיע שליח צבור לומר מי שענה את אברהם אומר ברוך אתה ה' אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' גואל ישראל. והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר לתוקעים תקעו בני אהרן תקעו. וחזור המתפלל ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך תוקעין הכהנים ומריעין ותוקעין. וכן בברכה השנייה לזו שהיא ראשונה מן השש שמוסיף חותם בה ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. והן עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר להן הריעו בני אהרן הריעו. וחזור שליח צבור ואומר מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך מריעין ותוקעין ומריעין. וכן על כל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור כל שבע הברכות. ונמצאו הכהנים פעם תוקעין ומריעין ותוקעין. ופעם מריעין ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין עושים הסדר זה אלא בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם תוקעין בחצוצרות ובשופר כאחת כמו שאמרנו.

❖ אוצר התמיד ❖

ד. סדר הפיס ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד א-ט) וז"ל: א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפייס היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפייסין כמו שיתבאר.

ב. ויוציאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסריין אותן לחזנין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מגיחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את המכנסיים של קדש ומחזירים החזנים את הכלים לחלונות.

ג. כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ד. ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר (שמואל א טו-ד) 'ויפקדם בטלאים'.

ה. ארבעה פייסות היו מפייסין בכל יום בשחרית. הפייס הראשון מי תורם את המזבח. הפייס וזכה מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת.

ו. הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החביתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

❖ אוצר התמיד ❖

ז. הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפיס. ויתקבצו אצל הממונה ויפיסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

ח. הפייס הרביעי מתקבצין כולן ומפיסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפיסו וזכה מי שזכה. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פייס אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפיסין לה פייס אחר בין הערבים ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפיסו עליה. ואם כבר הקטירו כולן מימיהן מפיסין להן כולן בשחרית בפייס שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

ה. הלכות בגדי כהונה ברמב"ם (הלכות כלי המקדש פרקים ח-י) וז"ל: א. בגדי כהונה שלשה מינים. בגדי כהן הדיוט. ובגדי זהב. ובגדי לבן. בגדי כהן הדיוט הם ארבעה כלים כתנת ומכנסים ומגבעות ואבנט. וארבעתן של פשתן לבנים וחוטן כפול ששה והאבנט לבדו רקום בצמר.

ב. בגדי זהב הן בגדי כהן גדול והם שמנה כלים. הארבעה של כל כהן. ומעיל ואפוד וחושן וציץ. ואבנטו של כהן גדול מעשה רוקם הוא והוא דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט. ומצנפת האמורה באהרן היא המגבעת האמורה בבניו. אלא שכהן גדול צנוף בה כמי שלופף על השבר. ובניו צונפין בה ככובע ולפיכך נקראת מגבעת.

ג. בגדי לבן הם ארבעה כלים שמשמש בהן כ"ג ביוה"כ. כתנת. ומכנסים. ואבנט. ומצנפת. וארבעתן לבנים וחוטן כפול ששה ומן הפשתן לבדו הם. ושתי כתנות אחרות היו לו לכהן גדול ביום הכפורים. אחת לובשה בשחר ואחת בין הערבים. ושניהם בשלשים מנה משל הקדש ואם רצה להוסיף מוסיף משלו ומקדיש התוספת ואחר כך עושה בה הכתנת.

ד. בגדי כהונה מצוותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים שנאמר (שמות כח ב, שמות כח מ) 'לכבוד ולתפארת' היו מטושטשין או מקורעין או ארוכין יתר על מדתו

❖ אוצר התמיד ❖

או קצרים פחות ממדתו או שסלקן באבנט ועבד עבודתו פסולה. היו משוחקין או שהיו ארוכים וסילקן באבנט עד שנעשו כמדתו ועבד עבודתו כשרה.

ה. כל בגד מבגדי כהונה שנעשו צואין אין מלבנין אותן ואין מכבסין אותן אלא מניחן לפתילות ולובש חדשים. ובגדי כהן גדול שבלו גונזין אותן. ובגדי לבן שעובד בהם ביום הצום אינו עובד בהם פעם שניה לעולם אלא נגנזין במקום שיפשוט אותם שם שנאמר (ויקרא טז כג) 'והניחם שם' והם אסורין בהנאה.

ו. מכנסי כהנים הדיוטים שבלו ואבנטיהם היו עושין מהן פתילות ומדליקין בהן במקדש בשמחת בית השואבה. וכתנות כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהן פתילות למנורת תמיד.

ז. כל בגדי הכהנים אינן באים אלא משל ציבור. ויחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסרו לציבור ומותר. וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לציבור הרי הן כשרין. אף כל קרבנות הציבור שהתנדב אותן יחיד משלו כשרים ובלבד שימסרם לציבור.

ח. בגדי כהנים הדיוטים היו עושין מהן מחלצות רבות. וששה ותשעים חלון היו במקדש להניח בהן הבגדים ארבעה חלונות לכל משמר. ושם כל משמר כתוב על חלונותיו וכולן סתומות. וכשיכנסו אנשי משמר לעבודה בשבת שלהן פותחין. חלונותיהן כל ימי שבתן ונוטלין הכלים. וכשיצאו מחזירין הבגדים לחלונותיהן וסותמן.

ט. ולמה עשו ארבעה חלונות לכל משמר. לפי שלא יהיו הכלים מעורבין. אלא כל המכנסים בחלון אחד וכתוב עליו מכנסים. וכן האבנטים בחלון אחד וכתוב עליו אבנט וכן המצנפות כולן בחלון אחד. והכתנות כולן בחלון אחד.

י. כהן גדול מניח בגדי זהב בלשכה שלו בלילה או בעת שיצא מן המקדש.

יא. בגדי כהונה מותר ליהנות בהן. לפיכך לובשם ביום עבודתו ואפילו שלא בשעת עבודה חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז.

יב. אסור לכהן הדיוט ללבושו אלא בשעת עבודה. אין הכהנים לובשין לעבודה אלא צמר ופשתים בלבד.

יג. וכל מקום שנאמר בתורה 'שש' או 'בד' הוא הפשתים והוא הבוץ. ו'תכלת' האמורה בכל מקום היא הצמר הצבוע כעצם שמים שהוא פתוך מן הכוחל. ה'ארגמן' הוא הצמר הצבוע אדום. ו'תולעת השני' הוא הצמר הצבוע בתולעת.

❖ אוצר התמיד ❖

יד. כל מקום שנאמר בתורה 'שש' או 'שש משזר' צריך שיהיה החוט כפול ששה. ומקום שנאמר 'בד' אם היה חוט אחד לבדו כשר. ומצוה מן המובחר שיהיה כפול ששה. ומקום שנאמר בו 'משזר' בלבד צריך שיהיה חוטן כפול שמנה.

טו. כל מקום שנאמר בתורה 'מעשה רוקם' הוא שתהיינה הצורות הנעשות באריגה נראות מצד אחד בפני האריג. ו'מעשה חושב' הוא שתהיה הצורה נראית משני צדדין פנים ואחור.

טז. וכיצד מעשה הבגדים. הכתונת בין של כ"ג בין של כהן הדיוט משבצת היתה שהיא בתים בתים באריגתה כמו בית הכוסות כדרך שעושין האורגין בבגדים הקשים. ובית יד שלה נארג בפני עצמו ומחברין אותו עם גוף הכתונת בתפירה.

יז. אורך הכתונת עד למעלה מן העקב. ואורך בית יד שלה עד פס ידו. ורוחבו כרוחב היד.

יח. המכנסים בין של כ"ג בין של כהן הדיוט הם ממתנים עד ירכים שהוא למעלה מן הטיבור קרוב מן הלב עד סוף הירך שהוא הארכובה. ושנצים יש להם ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה אלא מוקפין כמין כיס.

יט. המצנפת של כ"ג או הדיוט ארכו שש עשרה אמות. והאבנט רוחבו כמו שלש אצבעות ואורכו ל"ב אמה. מקיפו ומחזירו כרך ע"ג כרך. ובגדי כהונה כולן אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג שנאמר (שמות כח לב, שם לט כב, שם כז) 'מעשה אורג'.

פרק ט'. א. כיצד מעשה הציץ. עושה טס של זהב רחב שתי אצבעות ומקיף מאוזן לאוזן וכותב עליו שני שיטין קדש לה', קדש מלמטה לה' מלמעלה. ואם כתבו בשיטה אחת כשר. ופעמים כתבוהו בשיטה אחת.

ב. והאותיות בולטות בפניו [כיצד] חופר את האותיות מאחוריו והוא מדובק על השעוה עד שבולט. והוא נקוב בשתי קצותיו. ופתיל תכלת למטה ממנו נכנס מנקב לנקב כדי שיהיה נקשר בפתיל כנגד העורף.

ג. המעיל כולו תכלת. וחוטיו כפולין שנים עשר ופיו ארוג בתחילת אריגתו. ואין לו בית יד. אלא נחלק לשתי כנפים מסוף הגרון עד למטה כדרך כל המעילים ואינו מחובר אלא כנגד כל הגרון בלבד. והקורע פי המעיל לוקה שנאמר (שמות כח לב, שמות לט כג) 'לא יקרע' והוא הדין לכל בגדי כהונה שהקורען דרך השחתה לוקה.

ד. ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני כל מין משלשתן שזור שמונה לפי שנאמר בשוליו (שמות לט כד) 'משזר' נמצאו חוטי השולים ארבעה ועשרים ועושה אותן כמין רמונים שלא פתחו פיהו ותולה אותן במעיל. ומביא שנים ושבעים זוגים ובהם שנים ושבעים ענבולים

❖ אוצר התמיד ❖

הכל זהב ותולה בו ששה ושלשים בשולי כנף זה וששה ושלשים בשולי כנף זה. והזוג עם הענבול התלוי בין שניהם כאחד נקרא פעמון עד שיהיו שוליו משני צדדיו (שמות לט כו) 'פעמון ורמון פעמון ורמון'.

ה. הזהב שבאריגת האפוד והחושן האמור בתורה ככה הוא מעשהו. לוקח חוט אחד זהב טהור ונותנו עם ששה חוטין של תכלת וכופל השבעה חוטין כאחת. וכן הוא עושה חוט זהב עם ששה של ארגמן וחוט אחד עם ששה של תולעת שני. וחוט אחד עם ששה של פשתים. נמצאו ארבעה חוטי זהב ונמצאו כל החוטים שמנה ועשרים שנאמר (שמות לט ג) 'וירקעו את פחי הזהב' וגו' (שמות לט ג) 'לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש' מלמד שחוט הזהב כפול בתוכן.

ו. כיצד מעשה החושן. אורג בגד מעשה חושב מן הזהב והתכלת והארגמן ותולעת השני והשש על שמנה ועשרים חוטין כמו שביארנו ארכו אמה ורחבו זרת וכופלו לשנים. נמצא זרת על זרת מרובע. וקובע בו ארבעה טורים של אבן המפורשים בתורה כל אבן מהן מרובע ומשוקע בבית של זהב שמקיפו מלמטה ומארבע רוחותיו.

ז. ומפתח על האבנים שמות השבטים כתולדותם ונמצא כותב על האודם ראובן ועל ישפה בנימין. וכותב בתחלה למעלה מראובן אברהם יצחק ויעקב וכותב למטה מבנימין שבטי יה כדי שיהיו כל האותיות מצויות שם.

ח. ועושה על ארבע זויות של חושן ארבע טבעות זהב. ונותן בשתי הטבעות של מעלה שהחושן נתלה בהן שתי עבותות הזהב. והם הנקראים שרשרות. ונותן בשתי טבעות של מטה שהן כנגד הדדים שני פתילי תכלת.

ט. האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף. ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים. ויש לו כמו שתי ידות יוצאות ממנו באריג לכאן ולכאן שחוגרין אותו בהם והם הנקראין חשב האפוד. והכל ארוג זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש על שמנה ועשרים חוטין כמעשה החושן. ותופר עליו שתי כתיפות כדי שיהיו על כתפות הכהן. וקובע על כל כתף וכתף אבן שוהם מרובע מושקע בבית של זהב. ומפתח על שתי האבנים שמות השבטים. ששה על אבן זו וששה על אבן זו כתולדותם. וכותבין שם יוסף יהוסף. ונמצאו כ"ה אות באבן זו וכ"ה אות באבן זו. וכך היו כתובין [ציור]. והאבן שכתוב בה ראובן על כתיפו הימנית. והאבן שכתוב בה שמעון על כתיפו השמאלית. ועושה בכל כתף שתי טבעות אחת מלמעלה בראש הכתף ואחת מלמטה לכתף למעלה מן החשב. ונותן שתי עבותות זהב בשתי טבעות שלמעלה והם הנקראים שרשרות.

❖ אוצר התמיד ❖

י. ואחר כך מכניס קצות העבותות של חושן בטבעות של מעלה בכתפות האפוד. ומכניס שני פתילי התכלת שבשולי החושן בשתי הטבעות של מעלה מחשב האפוד. ומורידין את השרשרות שבטבעות כתפות האפוד עד טבעות החושן העליונות כדי שידבקו זה בזה (שמות כח כה, שמות לט כא) 'ולא יזח החושן מעל האפוד'. וכל המזיח חושן מעל האפוד ומפרק חיבורן דרך קלקול לוקה.

יא. נמצא כשלושב האפוד עם החושן יהיה החושן על לבו בשוה והאפוד מאחוריו וחשב האפוד קשור על לבו תחת החושן. ושתי כתפות האפוד על שתי כתיפיו. ושתי עבותות זהב יורדות מעל כתיפיו מכאן ומכאן מכתפות האפוד עד טבעות החושן. ושני חוטי תכלת מרוכסין מתחת אצילי ידיו. משתי טבעות החושן התחתונות עד שתי טבעות כתפות האפוד התחתונות שהם למעלה מן החשב.

פרק י'. א. כיצד סדר לבישת הבגדים. לובש המכנסים תחלה וחוגר את המכנסים למעלה מטיבורו מעל מתניו. ואחר כך לובש הכתונת. ואחר כך חוגר את האבנט כנגד אצילי ידיו ומקיפו כרך על כרך עד שגומר וקושר.

ב. ועל האבנט מפורש בקבלה (יחזקאל מד יח) 'ולא יחגרו ביזע' במקום שמזיעין. וכך קיבל יונתן בן עוזיאל מפי הנביאים ותרגם 'על לבביהון יסרון'. ואח"כ צונף במצנפת כמין כובע.

ג. כהן גדול אחר שחוגר באבנט לובש המעיל. ועל המעיל האפוד והחושן וחוגר בחשב האפוד על המעיל מתחת החושן ולפיכך נקרא (שמות כח לא, שם כט ה, שם לט כב) 'מעיל האפוד' שחוגרו באפוד. ואחר כך צונף במצנפת וקושר הציץ למעלה מן המצנפת ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת ושם היה מניח תפילין בין ציץ למצנפת.

ד. מצות עשה לעשות בגדים אלו ולהיות הכהן עובד בהן שנאמר (שמות כח ב) 'ועשית בגדי קדש' (שמות כט ח) 'ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות' וכהן גדול ששימש בפחות משמנה בגדים אלו. או כהן הדיוט ששימש בפחות מארבעה בגדים אלו הוא הנקרא מחוסר בגדים ועבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים כזר ששימש שנאמר (שמות כט ט) 'והגרת אותם אבנט' (שמות כט ט) 'והיתה להם כהונה' בזמן שבגדיהם עליהן כהונתן עליהן. אין בגדיהן עליהן אין כהונתם עליהן אלא הרי הם כזרים ונאמר (במדבר א נא, שם ג י, שם לח, שם יח ז) 'והזר הקרב יומת'.

ה. כשם שהמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל העבודה. כך היתר בגדים. כגון שלבש שתי כתנות או שני אבנטים. או כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד ה' מחלל העבודה וחייב מיתה בידי שמים.

❖ אוצר התמיד ❖

ו. נאמר בבגדי כהונה (ויקרא טז ד) 'על בשרו ולבשם' מלמד שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדים. אפילו נימא אחת או עפר או כינה מתה אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חציצה ועבודתו פסולה. לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד שהרי חוצצת. אבל של ראש אינה חוצצת. ואם רצה להניחם בשעת העבודה מניח.

ז. וצריך להזהר בשעה שלובש שלא יהיה אבק בין בגדו לבשרו ולא כינה אע"פ שהיא בחיים. ושלא תכנס הרוח בשעת העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו. ולא יכניס ידו תחת חלוקו לחיק. ולא יצא שערו מן הבגד. ולא יהיה בבגד נימא מדולדלת. ואם היה שם אחד מכל אלו עבודתו כשירה.

ח. כרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים כגון שכרו על אצבעו או על עקבו אם היה בו שלש אצבעות על שלש אצבעות ה"ז חוצץ ופוסל פחות מכאן אינו חוצץ. ואם היה צלצול קטן הואיל והוא חשוב בגד בפני עצמו הרי זה פוסל ואע"פ שאין בו שלש על שלש.

ט. כהן שלקה באצבעו מותר לכרוך עליה גמי בשבת. או בגד שאין בו שלש על שלש ועובד. ואם נתכוון להוציא דם אסור. והוא שלא יחוך הגמי או הבגד בין בשרו לכלי בשעת עבודה.

י. עשו בבית שני אורים ותומים כדי להשלים שמנה בגדים ואע"פ שלא היו נשאלין בהן. ומפני מה לא היו שואלין בהן מפני שלא היתה שם רוח הקודש וכל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו אין נשאלין בו.

יא. וכיצד שואלין עומד הכהן ופניו לפני הארון והשואל מאחוריו. פניו לאחרי הכהן ואומר השואל אעלה או לא אעלה. ואינו שואל בקול רם ולא מהרהר בלבו אלא בקול נמוך כמי שמתפלל בינו לבין עצמו. ומיד רוח הקדש לובש את הכהן ומביט בחושן ורואה בו במראה הנבואה עלה או לא תעלה באותיות שבולטות מן החושן כנגד פניו. והכהן משיבו ואומר לו עלה או לא תעלה.

יב. ואין שואלין על שני דברים כאחד. ואם שאל משיבין על הראשון בלבד. ואין נשאלין בהן להדיט אלא או למלך או לבית דין או למי שצורך הציבור בו שנאמר (במדבר כז כא) 'לפני אלעזר הכהן יעמוד' וגו'. 'הוא' זה המלך. 'וכל בני ישראל' זה הוא משוח מלחמה או מי שצורך הציבור בשאילתו. 'וכל העדה' אלו בית דין הגדול.

יג. זה שאתה מוצא בדבר נביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד לא היו כהנים גדולים. שאין האפוד של כ"ג אפוד בד. ואף הלויים היו חוגרין אותו שהרי שמואל הנביא לוי היה ונאמר בו (שמואל א' ב יח) 'נער חגור אפוד בד' אלא אפוד זה היו חוגרים אותו בני

❖ אוצר התמיד ❖

הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקדש להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחשן ברוח הקדש.

ו. במשנה במסכת סוכה (ה ח): בלגה לעולם חולקת בדרום, וטבעתה קבועה, וחלונה סתומה.

בפירוש המשניות להרמב"ם: וכן היו שם גם עשרים וארבע חלונות שבהם בגדי כהונה חלון לכל משמרה, וכולם סגורים, וכשנכנסת משמרה לעבודה פותחת אותו החלון שלה, חוץ ממשמרת בלגה גזרו עליה חכמים שתהא משמרה זו לעולם חולקת בדרום וטבעתה קבועה וחלונה סתומה כמשמרה היוצא, ולא השאירו לה סימן להראות בו שהעבודה שלהם. ועשו להם כך כי בזמן שגברו היונים על ירושלים כידוע נשאת נערה מהם לאחד ממפקדי היונים, ועברה לדתם ונתחצפה ונכנסה למקדש ובעטה בסנדלה על המזבח והיתה מטיחה לפניו ואומרת לו בשפה היונית, הוי זאב הוי זאב עד מתי אתה מכלה ממון ישראל ואינך עוזר להם בעת צרתם. וגזרו חכמי אותו הדור על כל המשמרה שיצאה מתוכה תרבות רעה זו מה שאתה רואה, וקבעו את זה לדורות הבאים כדי שיוסרו בני אדם.

ז. כתוב בתוספות יום טוב וז"ל: דומה לתרקב גדול. וכן הגי' בכל הנוסחאות שבידי ואף על פי שבתרקב עצמו לא שייך לומר גדול שהרי אינו נקרא תרקב אלא כלי המחזיק ג' קבין. כמ"ש הר"ב במשנה ו' פ"ג. מ"מ כאן קורוהו גדול בערך הדמיון שאליו נדמה הכף. והואיל והכף מחזיק ג' קבים והטני שנדמה ג"כ לתרקב שם במ"ו פ"ג. אינו מחזיק אלא קביים וחצי. כלפי הא הוא דתני הכא שהכף דומה לתרקב גדול כיון שהכף מחזיק ג' קבים.

לעיל כתב התפארת ישראל (לעיל ג ו) וז"ל: ותמה רתוי"ט האיך שייך גבי תרקב שהוא מדה קבועה, מלת גדול והרי מדתו קבוע. ולכן רצה למחוק מלת גדול. ולפענ"ד א"צ למחוק, דרגילין היו בב' תרקבין, א' שלא היה מחזיק רק ב' קבין, ורק מדגודשא תילתה הוה (ב"ב דפ"ט א'), להכי כשיגדישוהו היה מחזיק עם הבירוש ג' קבין, ולהכי קראוהו תרקב קטן. והב' היה מחזיק ג' קבין גם כשיהיה מחוק ובלי בירוש, והוא הנקרא תרקב גדול, מדהיה תוך חללו גדול יותר מהאחר. והשתא אילו היו לוקחים התרקב הקטן להאפר של הקטורת שהיה קביין ומחצה, וכדמסיק התנא, היה צריך עכ"פ להגדיש חצי קב מהאפר, וחוששים שיתפזר בלכתו. להכי בחרו טפי לעשותו דומה לתרקב גדול.

❖ אוצר התמיד ❖

ח. ביומא (ד ד), בענין ההבדלים שיש בקטורת, בין הקטורת שבכל יום, אל הקטורת של יום הכיפורים: בכל יום היתה חותה בשל פסח ומערה בתוך של זב, והיום חותה בשל זב ובה היתה מכניס. בכל יום חותה בשל ארבעת קבין ומערה בתוך של שלשת קבין, והיום חותה בשל שלשת קבין, ובה היתה מכניס. רבי יוסי אומר, בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך של שלשת קבין, והיום חותה בשל שלשת קבין, ובה היתה מכניס. בכל יום היתה כבדה, והיום קלה. בכל יום היתה ידה קצרה, והיום ארכה. בכל יום היתה זכה ירוק, והיום אדם, דברי רבי מנחם. בכל יום מקריב פרס בשחרית ופרס בין הערבים, והיום מוסיף מלא חפניו. בכל יום היתה דקה, והיום דקה מן הדקה.

בפירוש המשניות להרמב"ם וז"ל: חתיה, הוא מיוחד לגריפת האש, לחתות אש מיקוד. ולא הצריכוהו ביום צום כפור לערות את האש ממחתה למחתה שניה כדי שלא ליגע כהן גדול ולא להוסיף בעמלו, אלא המחתה שגורף בה את האש מן המזבח בה בעצמה נכנס להיכל, ועליה נותן את הקטורת. ומטעם זה בעצמו נעשת קלה במשקלה ביחס למחתה של כל יום. וידה ארוכה כדי שיקל עליו נשיאתה. וכבר ביארנו שיעור הקב והסאה וזולתן מן המדות והמשקלות בסוף מסכת פאה. ופרס, חצי המאה, ר"ל משקל חמשים דינר. אמר ה' בקטורת של כל יום ושחקת ממנה הדק, ואמר ביום צום ומלא חפניו קטורת סמים דקה רצה באמרו כאן דקה להוסיף לה שחיקה.

ט. ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ו) וז"ל: א. אי אפשר שיהיה קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו וקרבנות הציבור הן קרבן של כל ישראל ואי אפשר שיהיו ישראל כולן עומדין בעזרה בשעת קרבן לפי כך תקנו נביאים הראשונים שיבררו מישראל כשרים ויראי חטא ויהיו שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבנות והם הנקראים אנשי מעמד. וחלקו אותם כ"ד מעמדות כמנין משמרות כהונה ולויה. ועל כל מעמד ומעמד אחד מהן ממונה על כולם והוא נקרא ראש המעמד.

ב. בכל שבת ושבת מתקבצין אנשי מעמד של אותה שבת. מי שהיה מהן בירושלים או קרוב לה נכנסין למקדש עם משמר כהונה ולויה של אותה שבת. והרחוקים שבאותו מעמד כיון שהגיע מעמד שלהן הן מתקבצין לבית הכנסת שבמקומן.

ג. ומה הן עושין אלו המתקבצין בין בירושלים בין בבתי כנסיות מתענין בשני בשבת שלהן. ובשלישי וברביעי ובחמישי. אבל בערב שבת לא היו מתענין מפני כבוד שבת ובאחד בשבת אינם מתענים כדי שלא יצאו מעונג שבת לצום.

❖ אוצר התמיד ❖

ד. ובכל יום ויום משבת שהיה מעמדן מתפללין ארבע תפלות שחרית ומנחה ונעילה ועוד מוסיפין תפלה אחרת בין שחרית. ומנחה והיא יתירה להן ונושאים כפיהן הכהנים במעמד ג' פעמים בכל יום בשחרית ובתפלה זו היתירה ונעילה וקורין בספר תורה שלשה אנשים שתי פעמים בכל יום בשחרית ובתפלה השניה שמוסיפין אבל במנחה לא היו קורין בספר תורה אלא על פה כקוראין את שמע. ולא היו מתקבצין לתפלת מנחה בע"ש מפני שהן טרודין לשבת.

ה. וקיבוצן לכל תפלה מארבע תפלות אלו ועמידתן שם לתפלה ולתחינה ולבקשה ולקרות בתורה נקרא מעמד.

ו. ובמה היו קוראין במעשה בראשית. ביום הראשון קוראין (בראשית א) 'בראשית' ו'יהי רקיע'. בשני 'יהי רקיע' ו'יקוו'. בשלישי 'יקוו' ו'יהי מאורות'. ברביעי 'יהי מאורות' ו'ישרצו'. בחמישי 'ישרצו' ו'תוצא הארץ'. בששי 'תוצא הארץ' ו'יכולו'.

ז. פרשה גדולה קוראין אותה בשנים וקטנה קורא אותה אחד. ושתי פרשיות שקוראין שחרית. הם שחזורין וקורין אותן בתפלה השניה בספר. וחוזרין וקוראין אותן במנחה על פה.

ח. שמנת ימי חנוכה לא היו אנשי מעמד עושין מעמד בשחרית וכל יום שיש בו קרבן מוסף לא היה בו מעמד לא בתפלה שניה שלהם ולא במנחה. אלא בשחרית ונעילה בלבד. וכל יום שהיה בו קרבן העצים לא היה בו מעמד. בנעילה אלא בשחרית ובתפלה שניה ובמנחה.

ט. ומהו קרבן העצים. זמן קבוע היה למשפחות משפחות לצאת ליערים להביא עצים למערכה. ויום שיגיע לבני משפחה זו להביא העצים היו מקריבין עולות נדבה וזהו קרבן העצים והיה להם כמו יו"ט. ואסורין בו בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג.

י. אפילו יחיד שהתנדב עצים או גזרים במערכה אסור באותו היום בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג.

יא. אנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבס כל שבת שלהן. ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ומפני מה אסרו עליהם לכפר ולכבס כדי שלא יכנסו למעמדם כשהם מנוולין. אלא יספרו ויכבסו מקודם.